

● **پس می‌توان نتیجه‌گرفت تأثیری از ادبیات و شعر عصر خودش نپذیرفته**

است؟

بله او بیشتر از ادبیات و شعرای ماقبل خودش تأثیر گرفته است. شعر خراسانی دوره غزنوی روی او تأثیر گذاشته

است. حتی می‌توان گفت ترکیبات زبانی و مفرداتش خیلی به نوع بیان و لحن ناصر خسرو شباهت دارد اگر چه در اندیشه با هم متفاوت هستند.

● **چه اتفاقی برای اندیشه و شخصیت خیام رخ داده است که چندین برابر از آنچه که خودش شعر سروده را به او منتسب می‌کنند؟**

یکی از پایه‌های اصلی شعر فارسی مفاهیمی است که در شعر خیام وجود دارد. موضوع ناپایداری زندگی، دم‌غنیمت‌شماری، شادخواری و...این‌ها در قالب‌های متعددی از شاهنامه فردوسی گرفته تا غزلیات حافظ وجود دارد. موضوع‌هایی که برای مردم جذاب است

برای شعرا جذابیت بیشتری دارد.

فرایند جمع‌آوری اشعار خیام یکی دو سده پس از دوران حیاتش رخ داده است. رباعیات عطار هم ۱۰۰ تا ۱۵۰ سال بعد از حیات خیام داخل کاروان رباعیات خیام قرار گرفته است.

از طرف دیگر دنباله‌روهای هر مکتب ادبی سعی می‌کنند خود را به بزرگ و فرد اعلای آن مکتب نسبت دهند. این روند متأسفانه در شعر فارسی وجود دارد. شعرهای فلسفی و حکیمانه را به خیام منتسب کرده‌اند. از همین رو رباعی‌هایی که در این باره وجود داشته را بدون اینکه به شاعرش توجهی شود، صرفاً به دلیل شباهت در مضمون به خیام منتسب کرده‌اند.

بزرگان نقشی در این مسئله ندارند چرا که این گردآوری‌ها چند صد سال پس از دوره حیات آن‌ها رخ داده است. گاهی مشاهده می‌شود یک رباعی به ۱۲، ۱۰ شاعر منتسب می‌شود. این بخشی از تاریخ رباعی فارسی است و مردم عادی هم دنبال این نیستند که رباعی به چه کسی تعلق دارد. مردم و آن‌هایی که اهل فن نیستند هم دوست دارند هر رباعی را به اسم خیام بخوانند.

● **آن چیزی که خیام را برای دوره‌ما زنده نگه می‌دارد چیست؟**

مسئله هستی‌شناسی که در اشعار او به وفور وجود دارد در همه دوره‌های تاریخی جذاب بوده است. فکر و اندیشه موجود در رباعیات خیام همیشه الیتام‌بخش و لذت‌بخش است. توجه به مسئله مرگ و از طرفی دیگر توجه به فرصت‌هایی که در زندگی وجود دارد و شبوه بهره بردن از لحظه‌ها و بن‌مایه‌هایی این چنین در همه دوره‌ها و زمان‌ها برای مخاطب جذاب است. مسئله مرگ چیزی نیست که آن را بتوان کنار گذاشت. حتی در روزگاری که در آن قرار داریم و بیماری و ویروسی شیوع پیدا کرده است سایه مرگ بر زندگی همه انسان‌ها سنگینی می‌کند. در این شرایط رباعیات او که آینه این اندیشه‌ها هستند بیشتر مورد توجه است. مسئله حقوق بشر هم در اشعار او وجود دارد که هرگز اندیشه آن کهنه نخواهد شد. به این رباعی که نسبت محکم‌تری به خیام دارد توجه کنید: در دایره‌ای که آمد و رفتن ماست / او را نه بدایت نه نهایت پیدا است // کس می‌زند دمی در این معنی

راست / کاین آمدن از کجا و رفتن به کجاست. در این رباعی دغدغه کلی نسبت به جهان هستی مطرح است که اختصاص به خیام و دوره او هم ندارد و در هر عصر و زمانی می‌توان به آن اندیشید. یا در رباعی دیگری که از رباعیات اصیل خیام است گفته شده: ترکیب پیاپای که درهم پیوست / بشکستن آن روا نمی‌دارد مست // چندین سر و پای نازنین از سر و دست / از مهر که پیوست و به کین که شکست. در این رباعی خیام به پیوستگی میان افراد و عوامل از هم گسستگی آن‌ها از یکدیگر اشاره دارد.

● **چهار اتفاق برای اندیشه و شخصیت خیام رخ داده است که چندین برابر از آنچه که خودش شعر سروده را به او منتسب می‌کنند؟**

یکی از پایه‌های اصلی شعر فارسی مفاهیمی است که در شعر خیام وجود دارد. موضوع ناپایداری زندگی، دم‌غنیمت‌شماری، شادخواری و...این‌ها در قالب‌های متعددی از شاهنامه فردوسی گرفته تا غزلیات حافظ وجود دارد. موضوع‌هایی که برای مردم جذاب است

مضامین طرح شده‌را در بسیاری از رباعیات آشکار کند. خیام جدایی از اینکه دانشمند ی برجسته در ریاضیات و ستاره‌شناسی و دیگر علوم بوده، بیش از همه به رباعیاتش مشهور شده است و یکی از مباحث مورد اختلاف نیز درباره تعداد رباعیات اوست. بسیاری از خیام‌شناسان باور دارند که رباعیات منسوب به خیام بیش از رباعیاتی است که خود او سروده است. علامه جعفری به خوبی واقف است که شخصیت واقعی خیام با توجه به آن بخش از رباعیاتی که متعلق به اوست، متفاوت از خیامی است که در آذهان وجود دارد و و معتقد است: «...اگر تحقیقات لازم و کافی اثبات کند که عمر بن ابراهیم خیامی، فیلسوف و دانشمند ریاضی دان که عقاید

و سعدالدین وراوینی در «مرزبان‌نامه»

رباعیاتی از خیام را درج کرده‌اند، اما نام سراینده آن را ذکر نکرده‌اند.

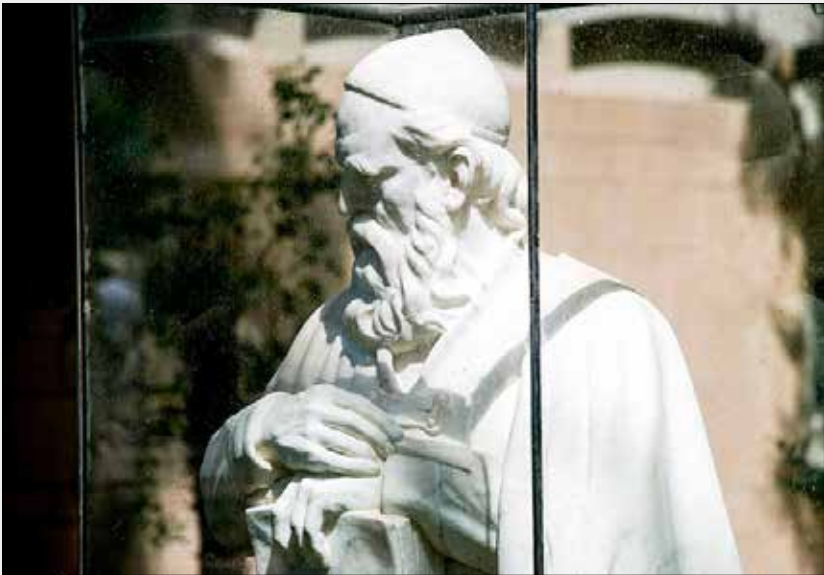
نخستین کسانی که از شاعری خیام

ذکری به‌میان آورده‌اند، عمادالدین کاتب قزوینی مؤلف کتاب «خریده‌القصر»، «تاریخ جهانگشا»، «تاریخ گزیده»، «تاریخ و صاف» و «فردوس‌التواریخ» آمده است.

قاضی نظام‌الدین اصفهانی نیز در قرن هفتم هجری قمری ترجمه عربی یک رباعی خیام را آورده و آن را با ۴ رباعی دیگر در همان قافیه پاسخ گفته است. ۲۳۰ سال پس از مرگ خیام هم در کتاب «زنه‌المجالس» (۷۳۱ق) ۳۱ رباعی و در کتاب «مونس‌الاحرار» (۷۴۰ق) ۱۳ رباعی به‌نام خیام نقل شده است. خاقانی نیز در مرثیه‌ای که برای عمویش سروده، او را در دانش و حکمت به عمر خیام تشبیه کرده است.

به‌مرور زمان، شهرت شاعری خیام نیز جهانی شد و صدها متفکر، ادیب و پژوهشگر در جهان شرق و غرب درباره شخصیت فلسفی و ادبی خیام و رباعی‌های او مقالاتی نوشتند و در نشر رباعی‌های منسوب به او تلاش کردند؛ از جمله: ادوارد

خیام و حق پرسشگری

پنداشت

خیام نیشابوری یکی از بزرگ‌ترین ریاضی‌دانان، ستاره‌شناسان و فیلسوفان ایرانی است که آوازهٔ او نه تنها در این مرز و بوم که در سرتاسر جهان پیچیده و او را در شمار یکی از بنام‌ترین شخصیت‌های ایرانی قرار داده است. البته امروزه خیام بیش از آنکه به ریاضی و نجوم و فلسفه شناخته شود، به رباعیاتش نامبردار است. رباعیاتی که هر چند شمار واقعی آن‌ها از چند ده تا چند هزار متغیر است، اما خود سرآغاز مکتبی خاص به نام «مکتب خمیسی» و سبب رواج رباعیاتی با مضامین خیامانه شده که تا امروز هم ادامه دارد. گذشته از آنکه چه تعداد رباعی را از آن خیام بدانیم و چه تعدادی را در شمار رباعیات منسوب به او، همان تعداد اندک رباعیات اصیل و مسلم‌الصدور او به‌خوبی نگرش‌های خاص و رویکردهای پیشگامانهٔ او را نشان می‌دهد، تا آنجا که از گذشته بسیاری از رباعی‌شناسان و

خیام‌پژوهان بر اساس رباعیات اصیل او کوشیده‌اند تا درونمایه‌های اساسی و حوزه‌های معانی رباعیات او را مشخص کنند و حتی بر این مبنا به پالایش رباعیات اصیل و غیراصیل او دست یازند. به‌طور کلی مهم‌ترین درونمایه‌های رباعیات خیام را «راز آفرینش»، «درد زندگی»، «مرگ و حیات پس از آن»، «ناپایداری زندگی و بی‌اعتباری جهان»، «اغتنام فرصت»، «جبر و تقدیر» و ... دانسته‌اند، اما به نظر من شالوده تمام این درونمایه‌ها و معانی که در رباعیات خیام فرصت بروز و ظهور یافته، حق اعتراض و پرسشگری است. اگر تمایز اصلی انسان با دیگر موجودات، قدرت تفکر و تعقل باشد که دست‌کم از نظر بسیاری از فلاسفه چنین است، بدیهی است که این تفکر و تعقل در ذات خود، شک و تردید، و سپس پرسش و اعتراض را به دنبال خواهد داشت. از این روست که آدمی را موجودی پرسنده و رازجو خوانده‌اند. او از آن هنگام که به سخن می‌آغازد و با واژه‌هایی ابتدایی زبان به گفتن باز می‌کند، تا آخرین لحظه حیات و واپسین دم، می‌پرسد و راز می‌جوید و اگر پاسخی خرسندکننده نیابد، به خروش می‌آید و فریاد اعتراض سر می‌دهد.

خیام در برخی از رباعیاتش سزای اسرار هستی یا

همان رازناک‌ترین رازهای جهان را که آفریدگار و چرایی آفرینش و سرنوشت آدمی است، مرکز توجه قرار داده و آن‌ها را به پرسش گرفته و حتی گاه زبان به اعتراض گشوده است.

دارنده‌چو ترکیب طبیاع آراست
باز از چه قبل فکندش اندر کم و کاست
گر زشت آمد پس این صور عب کراست
ور خوب آمد خرابی از بهر چراست

ترکیب پیاپای که درهم پیوست
بشکستن آن روانمی‌دارد مست
چندین سر و پای نازنین از سر و دست
از مهر که پیوست و به کین که شکست ؟

دکتر سیدسعید حسینی
عضو هیئت علمی
دانشگاه فردوسی مشهد

بی‌تردید این رباعیات و دیگر اشعار او که مضامینی این‌چنینی دارند، به هیچ روی دلیلی بر الحاد و بی‌دینی او نخواهند بود، زیرا او که چنین اشعار تند و تیزی سروده و بی‌محایا آفریدگار هستی و جان جهان را به پرسش گرفته

و به او معترض شده است، به روایت منابع کهن به هنگام مرگ، روی به قبله آورده و

پیشانی بر خاک نهاده و با خدای خویش راز و نیاز می‌کرده است. بنابراین نمی‌توان به او برچسب بی‌دینی و الحاد زد. پس به‌راستی این رباعیات با چنین مضامین غیرمعتارفی نشانه چیست؟ به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین دستاوردهای خیام، تأکید او بر حق پرسشگری و اعتراض آدمی بوده است. اگر آدمی می‌تواند با تکیه بر اشرف مخلوقات بودنش و جایگاه والایش در ملک و ملکوت — آنچنان که اغلب عارفان و فیلسوفان بر آن پای فشرده‌اند — از آفریدگار جهان و جان هستی بپرسد و تردیدها و پرسش‌های خود را با او مطرح کند و حتی زبان به اعتراض بگشاید، چرا نتواند از آدمیانی چون خود، هر چند حاکم و امیر و وزیر و وکیل و ... باشند، بپرسد و به چند و چون کارهایشان اعتراض کند؟

خیام به آدمی یادآوری کرده است که خداوند او را بر ششگر و رازجو آفریده و خود این ویژگی مخلوقش را ستوده و بدان دعوت کرده است: «هل یستوی الاعمى و البصیر افلا تتفکرون؟ (انعام / ۵۰)، یعنی آیا نابینا و بینا یکسان‌اند؟ آیا نمی‌اندیشید؟»

به‌وضوح از ادبیات (گفتمانی که بیش از آن تحریک‌کننده و شورانگیز بود که خرد فلسفی و عقلانیت بتواند بر آن حاکم شود) جدا کنند و جانب عقل را در برابر عاطفه گرفتند، شاعران نیز در سبیز با فلسفه و فلاسفه پی‌طولی ندارند؛ از جمله مولانا می‌گوید: «فلسفیک کور شود نور از او دور شود / ز ندمد سنبل دین چونک نکاری صنما» و سنایی می‌گوید: «عین جوهر را ز ندید اندر جهان یک فلسفی / وهمش از روی گهر پرده عرض را دور کرد» و خاقانی می‌گوید: «نقد هر فلسفی کم از فلسی است / فلس در کیسه عمل منهید» و عراقی می‌گوید: «ص زرافان یونانی دغل مستان که قلاب‌اند / ندارد قلیشان سکه ز دارالضرب ایمانی» و شیخ محمود شستر می‌گوید: «ز دوراندیشی عقل فضولی / یکی شد فلسفی دیگر حلولی / خرد را نیست تاب نور آن روی / برو از بهر او چشم دگر جوی / دو چشم فلسفی چون بود احول / از وحدت دیدن حق شد مطبل» و عطار می‌گوید: «چو عقل فلسفی در علت افتاد / ز دین مصطفای بی‌دولت افتاد» اما خیام فیلسوف شاعر و شاعر فیلسوفی است که نه‌تنها به جدال فلاسفه و شاعران وارد نمی‌شود، بلکه میان این دو گروه پل می‌زند و تعابیر رسای حکمی را با زبان شعر درهم می‌آمیزد برای اثر گذاری بیشتر در دل و جان مخاطبانش؛ حتی پس از هزار سال.

فراخوان طراحی مجسمه‌های آرامگاه فردوسی

دومین فراخوان طراحی مجسمه‌های جلوخیان آرامگاه حکیم ابوالقاسم فردوسی به منظور تکریم جایگاه این شاعر بزرگ و تقویت هویت ملی مذهبی ایرانیان، از سوی اداره هنری سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری مشهد منتشر شد. در طراحی محوطه جدید، ۸ نقطه شاخص برای نصب آثار حجمی مرتبط با فردوسی و داستان‌های شاهنامه در نظر گرفته شده که برای ۵ نقطه آن در فراخوان قبلی، آثار مرتبط با موضوعات مذکور انتخاب شده و هم‌اکنون در حال اجرا هستند. از این‌رو فراخوان جدید دعوت‌نامه‌ای برای هنرمندان مجسمه‌ساز است تا پیشنهادهای طراحی خود را برای ۳ نقطه باقی‌مانده و منطبق با شرایط فراخوان به اداره هنری سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری مشهد ارائه دهند. همچنین موضوعاتی مانند نبرد سام نریمان و اژدهای کشف‌رود، داستان سیاوش و فرازی از زندگی تهمینه، از مباحث پیشنهادی برای ساخت آثار حجمی و مجسمه‌های آرامگاه فردوسی هستند.

هنرمندان مجسمه‌ساز برای شرکت در این فراخوان می‌توانند فایل تصاویر و توضیحات طرح (3D) یا ماکت پیشنهادی خود را حداکثر تا ۳۱ خرداد ماه به نشانی ایمیل mashhad.sculpture@gmail.com ارسال کنند.

همچنین در موضوع ایمیل، عنوان «فراخوان جلوخیان آرامگاه فردوسی» ذکر شود. علاقه‌مندان برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانند به دبیرخانه این فراخوان به نشانی مشهد، انتهای خیابان شهید بهشتی، اداره هنری سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری مشهد مراجعه کنند یا با شماره ۰۰۳۸۴۱۳۹ تماس حاصل نمایند. لازم به ذکر است که نتایج اولیه این فراخوان، در روز پانزدهم تیرماه اعلام خواهد شد.

رتبه برتر سیمای خراسان رضوی

سیمای خراسان رضوی در میان کل مراکز استان‌ها عنوان برتر را از آن خود کرد. به گزارش روابط عمومی صدا و سیمای خراسان رضوی بر اساس ارزیابی عملکرد سیمای مراکز استان‌ها در سال ۹۸ و همچنین رتبه‌بندی شبکه‌های تلویزیونی استانی سیمای خراسان رضوی رتبه اول کشور را در بین کل مراکز استانی به دست آورد. لازم به ذکر است این دوره از ارزیابی‌ها بر اساس ارتقای فعالیت‌ها و قابلیت‌های سیمای مراکز کل کشور است.

سازمان بسیج رسانه نیز کسب رتبه برتر سیمای خراسان رضوی در میان کل مراکز استان‌های کشور را به مدیر کل این سازمان تبریک گفت. در متن این نامه خطاب به محسن نصرپور، مدیر کل سازمان صدا و سیمای استان آمده است: «درخشش و احراز عنوان نخست صدا و سیمای خراسان رضوی در کشور مقارن با ضیافت الهی و لیلی قدر را که ثمره تدابیر جناب‌عالی و اهتمام همکاران ساعی و هنرمندان رسانه ملی در خراسان است، تبریک عرض نموده و امید تالارگه همواره شبکه خراسان رضوی را در پرتو انوار قدسی حضرت ثامن الحجج(ع) از ایزد منان مسئلت می‌نماییم».

آلبوم «بادیات» امروز منتشر می‌شود

آلبوم «بادیات» به خوانندگی امیرحسین شورچه و تهیه‌کنندگی حامد بهداد امروز ۲۸ اردیبهشت در بازار موسیقی منتشر می‌شود. به گزارش شهرآر، این آلبوم قرار بود سه‌شنبه هفته گذشته بیست‌وسوم اردیبهشت در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد اما شورچه در صفحه شخصی اینستاگرامش بر خی ناهماهنگی‌ها را دلیل به تعویق افتادن انتشار این آلبوم دانسته است. در کنار امیرحسین شورچه که خوانندگی، آهنگ‌سازی و نوازندگی گیتار آکوستیک آلبوم «بادیات» را بر عهده دارد دیگر هنرمندانی چون علی باغفر (نوازنده هارمز و کاخن)، مسعود قیاض زاده (کیبوتاناشیتاکی ویولون سل)، رضا خوش‌نویس (پیانو) و بارش مهینی (ساز بادی) در این اثر حضور دارند. همچنین مجتبی ادیبی به عنوان طراح گرافیک با این پروژه همکاری کرده‌است.

بازی ستاره اسکندری در «چپ راست»

ستاره اسکندری بازیگر خراسانی سینما و تلویزیون این روزها مشغول ایفای نقش در فیلم سینمایی «چپ راست» به کارگردانی حامد محمدرسی است. او در گفت‌وگو با خبرگزاری صباد درباره فعالیت تازه خود توضیح داد: «چپ راست» کاری متفاوت در ژانر کمدی است. فیلم‌بردای بخش عمده از کار انجام شده، اما بخش پایانی به علت شیوع بیماری کرونا برای مدتی تعطیل بود، قرار است بعد از عید فطر بخش‌های باقی‌مانده، تصویربرداری شود. اسکندری در این فیلم با بازیگرانی چون رامبد جوان، پیمان قاسم‌خانی، سروش صحت، ویشکا آسایش و لعلیا زنگنه همبازی شده‌است.

«سلمان فارسی»، جلوی دوربین می‌رود

تصویربرداری سریال «سلمان فارسی»، بعد از ماه مبارک رمضان در شهرک سینمایی نور ادامه خواهد یافت. حسین طاهری تهیه‌کننده سریال «سلمان فارسی» با بیان این مطلب گفت: «طبق برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده قرار بود بهار امسال برای ادامه تصویربرداری راهی کشور چین، مدبر روابط عمومی سازمان شوم، اما به علت شیوع و پروس کرونا این سفر به زمان دیگری موکول شد.» به گفته طاهری روند ساخت سریال «سلمان فارسی» با رعایت تمام‌موازین بهداشتی پیش خواهدرفت تاتوقفی در زنجیره برنامه‌ریزی ایجاد نشود.این سریال که به زندگی سلمان فارسی، یار ایرانی پیامبر اسلام می‌پردازد، جدیدترین اثر داوود میرباقری است که تصویربرداری آن از زمستان سال گذشته در شهداد کرمان آغاز شد و سپس در جزیر قشم ادامه یافت.

موفقیت «طلا» و «خروج» در اکران آنلاین

۲ فیلم-سینمایی «طلا» ساخته پرویز شهبازی و «خروج» به کارگردانی ابراهیم حاتمی‌کیا، که به‌عنوان پیش‌تازان اکران آنلاین شناخته می‌شوند، تا به امروز در مجموع بیش از ۶۰۰ هزار مخاطب را با خود همراه کرده‌اند. مسعود نجفی، مدیر روابط عمومی سازمان سینمایی روز گذشته با حضور در برنامه صبحگاهی «در انتهای لوند» شبکه‌دو درباره اکران آنلاین فیلم‌های سینمایی توضیحاتی ارائه کرد. نجفی با اشاره به استقبال خوبی که از ۲ فیلم «طلا» و «خروج» صورت گرفته‌است، گفت: تاکنون «خروج» ۳۷۵ هزار مخاطب، «طلا» ۲۵۰ هزار بیننده داشته‌است.

روزنامه شهرامید ورزشکی

اشبه ۲۲ بهمن ۱۳۹۸ شماره ۲۲۸

۱۵ SHAHRAHNEWS.IR

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

فرهنگ

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه

اخبار کوتاه